

glede pravnih lekov za obdolženca in seveda tak pravni lek tudi posebej prijaviti.

Glede zasebnega tožilca je treba opomniti, da ga sme zastopati izjemoma — če zahteva to državna korist — tudi državni tožilec (§§ 51 odst. 3. in 386 odst. II. k. p.). Pravilno bo tudi tukaj zahtevati pooblastilo zasebnega tožilca, v katerem mora biti zahtan ves okvir zastopanja (pri ustni razpravi, tekem postopanja o morebitnih pravnih lekih). Tu velja, da gredo državnemu tožilcu v poteku kazenskega postopanja, pokrenjenega ali nadaljevanega po zas. udeležencu kot tožilcu — pravice označene v § 56 k. p.

Zasebni tožilec in zasebni udeleženec smeta prav tako voditi svojo stvar po pooblaščenem zastopniku, glede katerega po § 55 k. p. sicer izhaja, da mora biti pravni zastopnik, kolikor gre za postopanje pred okrožnimi in višjimi sodišči. Vendar tu⁸³ ni potrebna kvalifikacija zastopnika kot branilca in bo glede nadomeščanja zastopnika-odvetnika v polni meri upošteven § 26 zak. o advokatih. Ni sicer to nikjer posebej navedeno v kazenskem postopniku, pa izvira iz gori že opisanih določb, veljavnih za obdolženca (prim. §§ 384 odst. II. in 387 k. p.), da v prvostopnem postopanju pred sreskim sodiščem gori opisana poklicna vsposobljenost zastopnikov zasebnega obtožitelja in zasebnega udeleženca ni potrebna. Seveda bo pri tem še bolj kakor pri pooblaščenju od razprave odsotnega obdolženca gledati na to, da takih poslov ne izvršujejo zakoniti pisarji.

K pojmu „tuzemstva“ v zakonih o civilnem postopanju.

Dr. Rudolf Sajovic.

Glede pojmov »tuzemstvo« — »inozemstvo« in »tuzemec« — »inozemec« v naših zakonih o postopanju pred civilnimi sodišči še sedaj ni jasnosti in potrebnega soglasja. Trdi se namreč, da teh pojmov ni umevati dobesedno ali v državnopravnem pomenu besede. To prihaja največ od tega, ker stoji v zakonih često mesto izraza »tuzemstvo« — »ozemlje kraljevin in dežel, zastopanih v državnem zboru«, včasih celo samo »območje tega zakona«.

⁸³ Prim. § 50 st. k. pr. r.

Slovstvo priznava, da so se v stari Avstriji pojmi »tuzemstvo«, »ozemlje kraljevin in dežel« ter »območje zakona« krili, da pa temu v Jugoslaviji ni več tako in da sedaj razlagi »iz lastnega pomena besed« (§ 6. o. d. z.), ki vodi do razlage teh pojmov v državnopravnem pomenu, ni več mesta. Treba da je zato vsak posamezen primer posebej preiskati in mu dati zadovoljivo rešitev, ki bi bila sicer ob dobesednem razlaganju izključena.¹

Pretresovaje vsako posamezno zakonsko določbo, zaključuje K rekškerlj v komentar, da je po veliki večini pojma »tuzemstvo«, »tuzemec« umevati v državnopravnem (tehničnem) pomenu, da pa je pod »tuzemstvom« imeti le ozemlje, kjer bivši avstrijski civilnopravdni zakoni še veljajo, v § 99. s. pr., in pod »inozemcem« tudi »tujepokrajnjca« v § 107. s. pr.² Lapajne pripušča to utesnitev pogojno še pri §§ 106., 108. in 109. s. pr., pri § 12., odst. 4. prekl. r. in pri stečajih, kolikor gre za nepremičnine.^{3 4}

Temu nasproti pa zastopa praksa, kakor se zrcali v vrhovnosodnih odločbah, vseskozi enotno in dosledno stališče, da je razumevati pod »tuzemstvom« le oni del državnega ozemlja, kjer navedeni zakoni veljajo. Do prevrata da se je to ozemlje krilo z ozemljem v državnem zboru zastopanih kraljevin in dežel stare Avstrije. Z ustanovitvijo jugoslovenske države se je to sicer spremenilo, ni pa se spreminilo načelo, da je v smislu civilnopravnih zakonov sma-

¹ K rekškerlj, Die österreichischen Zivilprozeßgesetze im Königreich der Serben, Kroaten und Slowenen, str. 33, Lapajne, Medpokrajinska pravna pomoč v naši kraljevini, Slov. Pravnik 1923, str. 209 sl.

² K rekškerlj o. c. pri dotičnih §§. Pri tem je opomniti, da razlaga § 107 ni v skladu z ono § 106 s. pr.

³ Lapajne, o. c. in Mednarodno in medpokrajinsko zasebo pravo, str. 369, 376.

⁴ Nadaljnjo izjemo je zaznamovati še pri § 271 c. pr. r. po K rekškerlju, vendar samo glede prava, nastalega pred zedinjenjem. Lapajne pa temu nasproti izraža mnenje (o. c. str. 331), da bi bilo napačno, terjati dokaz tujepokrajinskega prava od strank ali se vezati na dokazna pravila, ki jih pozna le lex fori za ugotovitev spornih dejstev in da naj sodnik popolni svoje znanje s povprašanjem pri ministrstvu pravde. — Isto velja pa tudi glede inozemskega prava sploh. Pravilno razlagajoč § 271 c. pr. r. sodnik ne bo nikdar zahteval dokaza glede tujega prava, namreč bo smatral za svojo uradno dolžnost, da se podučí o njem. Pri tem mu morajo pač tudi stranke iti na roko.

Izjema, ki se navaja pri § 293 c. pr. r. glede dokazne moči tujepokrajinskih listin in § 295 c. pr. r. glede trgovskih knjig, je samo navidezna in izraža le uporabo splošnega pravnega pravila, da ne more noben

trati za inozemce osebe, ki nimajo svojega domovališča v območju teh zakonov in da velja za tuzemstvo v smislu teh zakonov samo ozemlje, ki na njem ti zakoni veljajo in ki je njim nasproti ostali del države — inozemstvo.⁵ Dočim slovensko izključuje razlago po »lastnem pomenu besed« (§ 6. o. d. z.), češ da vodi ta k pojmovanju v državno-pravnem pomenu, se praksa na takšno razlago naravnost sklicuje, ki jo pripelje v nasprotno smer, torej do izključenja državno-pravnega pomena. Še učinkovitejši poudar tem izvajanjem se dodaja s tem, da se morejo stranke iz območja teh zakonov okoristiti z zakonskimi določbami, ki so jim bolje znane in ki so jim tudi ugodnejše. Ta dosledno izvajana praksa je privedla tako daleč, da je vrhovno sodišče priznalo napram stranki iz Hrvatske celo podsodnost vzajemnosti (§ 101. s. pr.),⁶ ki jo sicer K r e k - Š k e r l j in L a p a j n e krepko odklanjata.

Neskladnost med dejanskim položajem in izsledki omejenih pravnih mnenj ne more zadovoljevati. Zdi se mi tudi, da ne gre za razmejitev medpokrajinskega sodstva in za uporabnost ali neuporabnost podsodnosti, postavljenih v medpokrajinskih zakonih, kadar navezujejo ti sami do'očno na »tuzemstvo« in slično. Le, kjer tako točnega zakonskega besedila ni, tam treba vsaki posamezni podsodnosti preiskati naravo in bistvo ter ugotoviti morda še namen zakonodavca.

Razlaga »tuzemstva« in »tuzemca« je podana v uvodnih zakonih: čl. X. k s. pr., XXIX. k c. pr. r. in XX. k i. r. Ti členi se glasijo: »Za tuzemstvo po smislu sodnega pravilnika (civilnopravnega reda, izvršilnega reda) velja ozemlje krajev in dežel, zastopanih v državnem zboru. Osebe, ki nimajo na tem ozemlju državljanstva, je glede na predpise sodnega pravilnika (civilnopravnega, izvršilnega reda) šteti za inozemce.« Konkurni in preklicni red podobnega pojasnila nimata, zapuščinski patent pa govori še o avstrijski državi in avstrijskem cesarstvu. Bil je izdan l. 1854. in je v veljavi tudi na Hrvatskem in v Slavoniji.

pravni akt, drugod uporabljan, na veljavi in moči več pridobiti, kakor je imel tam, kjer je nastal.

⁵ Odločbe stola sedmorice odd. B: 6. decembra 1921, Ut 175/21, Themis II. 181; 10. oktobra 1922, Ut 101/22, Themis III. 303; 25. marca 1925, Ut 51/25 Themis VI. 32; 20. decembra 1925, Ut 232/25, Themis VI. 28; 8. marca 1926, Ut 26/26, Slov. Prav. I. 132; 14. junija 1927, Ut 172/27, Slov. Prav. I. 164; 13. maja 1929, Rv 358/29, Slov. Prav. I. 196 (glede stečaja).

⁶ Odločba stola sedm. odd. B: 15. marca 1928, Ut 30/28, Slov. Prav. I. 173.

Priznava se splošno, da se je »ozemlje kraljevin in dežel, zastopanih v državnem zboru« krilo z ozemljem stare Avstrije. Pozablja pa se pri tem, da je bil to oficialni, po ustavnopravnih zakonih uporabljeni naziv za avstrijsko državno polovico napram deželam ogrske krone, ki sta bili obojni združeni v tako zvani realni uniji v eno državo. Pri tem pa nobena polovica ni izgubila svoje državnopravne in administrativne samostojnosti, bila sta to dva ločena in popolnoma enakopravna dela, z vsemi atributi samostojne države: ozemljem, prebivalstvom, zakonodajo, upravo, pravosodstvom.⁷

Zakonodavec bi torej namesto besedila »ozemlje kraljevin in dežel, zastopanih v državnem zboru« brez vsake škode mogel postaviti »ozemlje države«. Ako tega ni storil, se je zgodilo samo zaradi popolne jasnosti, da je s m a t r a t i z a »tuzemstvo« avstrijsko državno polovico v nasprotju napram ogrski, s katero je bila avstrijska, kakor že omenjeno, tudi združena v posebno državo. V cit. členih uvodnih zakonov je torej izraženo območje civilnopravnih zakonov v državnopravnem pomenu. To naziranjje podpira v največji meri nadaljnji, drugi stavek teh členov, da je šteti za inozemce osebe, ki na tem ozemlju nimajo državljanstva. Dotični pravni redi so poznali le avstrijsko ali ogrsko državljanstvo. Še poleg teh obstoječega samostojnega, ali pa tudi skupno z enim imenovanih avstro-ogrskega državljanstva ni bilo. Prav ta drugi stavek teh členov uvodnih zakonov pa se doslej po nobeni razlagi še ni upošteval.

To deistvo pa je tudi razlog, da se staro avstrijsko slovstvo z besedilom teh členov skoro ni prav nič bavilo. Smatralo je določbo za jasno in posebne razlage nepotrebno. Le pri poedinih pisateljih se nahajajo posamezni stavki, ki potrjujejo gori povedano.⁸

⁷ Ulbrich, Das österr. Staatsrecht, str. 63; Gumpłowicz, Das österr. Staatsrecht, str. 50; Hauke, Grundriss des Verfassungsrechtes, str. 11; Pitamic, Država, str. 135; Nagy, članek Ungarn v Mischler-Ulbrich, Österr. Staatswörterbuch IV, str. 587 (»Ogrska je prosta dežela, ustavnopravno samostojna in neodvisna«).

⁸ Horten, Die Juridiktionsnorm und ihr Einführungsgesetz, str. 44: »Tuzemstvo je državno ozemlje kot podlaga teritorialne vrhovnosti. To (ozemlje) sestavljajo po ustavi kraljevine in dežele, zastopane v državnem zboru.« — Ott, Soustavný úvod, str. 8: »Inozemstvo je zlasti tudi druga državna polovica.« — Pollak: System des österr. Zivilprozeßrechtes, str. 178: »Inozemci so osebe, ki nimajo avstrijskega državljanstva.«

Kjer govorijo torej civilnopravdni zakoni o »tuzemstvu«, je razumeti to edinole v državnopravnem smislu.⁹ Mesto besedila »v državnem zboru zastopane...« bi moglo enako stati tudi »v državi«. Ta mesta ni torej razlagati zoževalno v tem smislu, da je ob današnjih razmerah razumevati le ozemlje, na katerem ti zakoni v naši državi danes še veljajo. Razlagati jih je nasprotno v naravnem pomenu in razumevati pod »tuzemstvom« celotno državno ozemlje, pod »inozemstvom« pa samo tuje države, ne tudi druga pravna območja v naši državi. Enotno državo imamo že od 1. decembra 1918, skupnih je vsem pokrajinam že lepo številno pravnih predpisov, od 21. septembra 1928 imamo tudi vsebinsko eno in isto državljanstvo, državljani ene in iste države pa smo bili že od ustanovitve enotne države dalje, nikoli pa ne državljani ene pokrajine. Po § 105. zak. o organ. rednih sodišč tudi pri izvajanju pravne in izvršilne pomoči ni nobenih zaprek več.

Napram temu je razlogovanje, ki hoče določbi § 99. s. pr. dati drugačen pomen in to podsodnost vzdržati napram drugim pravnim območjem v državi, zgolj besedno, gramatično, ki se mora umakniti naravni razlagi. Upoštevati je nadalje, da gre pri tej določbi prav za prav v prvi vrsti za razširitev tuzemske sodne oblasti na inozemce. Ustanavlja se namreč podsodnost, kjer za inozemca ni podana ne občna ne iz dotičnega pravnega razmerja izvirajoča drugačna podsodnost.

Prav tako ni uvideti, zakaj naj bi bilo otvoriti stečaj glede nepremičnin v vsakem ozemlju posebej, kakor hoče to pod opombo 4. cit. vrhovnosodna odločba. Sodstvo nad nepremičninami se smatra še danes za izliv teritorialne vrhovnosti, ki jo imajo države in si radi tega to sodstvo tudi izključno pridržujejo. Posamezne pokrajine te vrhovnosti nimajo,¹⁰ sodna oblast je ena in ista po vsej državi in nedeljiva. Zato ni nobenega zadržka, da vodi stečaj sodišče, v čigar okolišju leže nepremičnine povsem ali povečem. Prav tako glede zapuščin. Ako naj velja to v primeru § 106. s. pr., ni uvideti, zakaj naj bi bilo drugače v primeru § 107. s. pr.

Glede vseh uvodoma omenjenih podsodnosti torej velja, da so upoštevne zgolj napram inozemcem v državnopravnem pomenu.

⁹ Manojlović, Da li je sud prebivališta pokojnika nadležan za provedbu ostavinske rasprave, v Mjes. 1929 str. 388 prihaja tudi s strani zakonov, veljavnih v Hrvatski in Slavoniji, do istega zaključka.

¹⁰ Tako tudi Lapajne, Mednarodno in medpokrajinsko zasebno pravo, str. 368, ki pa vzlic temu reklamira realno sodstvo za pokrajino.

Združenje raznih pravnih območij v eno državno celoto pušča v veljavi različne pravne rede. Toda posebnosti morajo izginiti, posamezni privilegiji pasti, ako naj velja enakost v državi. Ne gre to vselej brez novih zakonov. Kjer pa je to možno in kjer se ne dela zakonu nobena sila, tam bodi naloga tudi pravnikov, da s smotreno razlago odkrivajo tiste sestavine zakonskih določb, ki na področju prava zbližujejo in vodijo k zenačenju, in jim pripomorejo do veljave.

Književna poročila.

Dr. Jelić M. Ilija: »Vasojevički zakon od dvanaest točaka«. Izdala Srpska kraljevska Akademija. (Posebna izdaja, knjiga LXXIII: Društveni i istoriski spisi: knjiga 29.) Beograd, 1929, Str. 76 + karta, Cena 15 Din.

To je tretje delo pisatelja Jelića, ki ga prikazemo v Slov. Prav. (glej Sl. P. 1927, str. 236, in 1928, str. 77), a najzanimivejše in najboljše. Jelić je Črnogrec iz rodu Vasojevićev. Ta rod ima svoja selišča po karti, ki je pridodana razpravi, vzhodno od Kolašina okoli Andrijevice ob Limu. Zal ne zvemo, koliko glav šteje rod, niti koliko sel. Vasojevići so se koncem 16. stoletja odtrgali od turške oblasti in živeli od tedaj po svojih pravih, ki jih je ljudstvo nazivalo »zakon«, »sud« ali »pravda«. Priznavali so sicer sultana za gospodarja zemlje in bili v prijateljskih zvezah s skadrskim vezirjem, a davka niso plačevali nikomur od teh dveh, ampak samo domačim samostanom. Leta 1825 — sledimo vedno izvajanjem avtorja v uvodu — se prične pod vojvodo Simom borba za osvoboditev od Turkov in za popolno amalgamizacijo s pravoslavjem. Leta 1829. so se dokončno osvobodili turškega jarma in si zasnovali »Vasojevički zakon od dvanaest točaka« pod neposrednim vplivom darovitega starešine monastira Gjurgjevi Stupovi igumana Mojsije Zečevića. To se je zgodilo na ta način, da so starejša provizorična pravila, ki pa bržčas niso bila nikdar napisana, deloma izpopolnili, deloma preuredili. Zapisa o teh zakonskih točkah ni. Od zboru do zboru se je ohranjalo besedilo. To je pač prenehalo ob ustanovitvi samostojne države Črne gore. V drugem letu svetovne vojne — po avstrijski okupaciji — so se začeli starci spominjati tistih časov, ko je še veljalo dvanajstero točk in nastala je splošna želja, da bi se vzpostavila njih veljavnost... Na zimskih sestankih (»sedeljka«) so se razni deli zakona dvanajsternih točk dopolnjevali in popravljali po spominu raznih starcev in »bilo ih je koji su ga več na izust zna'ic«. Jelić je prisostvoval tem sestankom, ponavljal poedine predpise, iskal pojasnil za nekatere besede in izraze, se naučil na pamet ves zakonski tekst in ga zabeležil tako, kakor ga je tedaj čul in si zapomnil. Pri tej priliki je Jelić zabeležil tudi vsa vasojeviška ljudska ustna izročila in verovanja, da je mogel